03 Cümlenin Ögeleri

Cümle; bir duyguyu, bir düşünceyi, bir eylemi ifade etmek için bir araya getirilmiş anlamlı kelimeler topluluğudur. Cümle çok sayıda sözcükten oluşabildiği gibi tek bir sözcükten de oluşabilir. Cümleler kendi içlerinde bir bütündür. Onlar da birtakım parçalardan oluşmuştur. Bu parçalar, cümlenin bütününü değişik açılardan tamamlar. Cümlenin anlamını değişik açılardan tamamlayan bu parçaların her birine "öge" denir. İstisnalar dışında cümlede mutlaka bulunması gereken ögelere "temel ögeler",cümlede ihtiyaç olmadığında kullanılmayabilen ögelere "yardımcı ögeler" denir.

Cümlenin Ögeleri

A) Temel Ögeler	B) Yardımcı Ögeler
1. Yüklem	1. Nesne
2. Özne	2. Yer Tamlayıcısı
	3. Zarf Tamlayıcısı

A) CÜMLENİN TEMEL ÖGELERİ

1) Yüklem

Cümlenin temel ögelerinden biridir. Kip ve kişi eki almış bir fiil ya da ek eylem almış isim soylu bir sözcük yüklem olabilir. Tüm sözcük türleri-ikilemeler, fiilimsiler, deyimler, tamlamalar-yüklem olabilir.

Yüklemi olmayan bir söz grubu cümle olarak kabul edilemez.

Örnek

- Salonda bir anda bir sessizlik…
- Kafamda deli sorular…

Yüklemin Özellikleri

1. Yüklemler tek başlarına da yargı bildirir.

Örnek

- Gidiyorum. (Yüklem)
- Akıllısın (Yüklem)
- Sormamalıydınız. (Yüklem)

2. Yüklem, çekimli bir fiil olabilir.

Örnek

- Kirli tabakları tek tek yıkadı. (Yüklem)
- Sınavı kazanmak için çok çalışmalısın. (Yüklem)

3. Yüklemler, tamlamalardan oluşabilir.

Örnek

- Aradığın kitap masanın üzerindeymiş. (Yüklem(İsim tamlaması))
- Semih, akıllı bir çocuktu. (Yüklem(Sıfat tamlaması))

4. Yüklemler, ek-fiil almış fiilimsiden oluşabilir.

Örnek

- Vatanın en çok seven görevini en iyi yapandır. (Yüklem(Fiilimsi))
- Kadın, tanıdıklarıymış. (Yüklem(Fiilimsi))
- O, hatalarımı ilk önce görendir. (Yüklem(Fiilimsi))
- En sevdiğim etkinlik okumaktır. (Yüklem(Fiilimsi))

5. Yüklem, ek-fiil almış isim soylu sözcükten (isim, zamir) **oluşabilir.**

Örnek

- Onu söyleyen bendim. (Yüklem(Zamir))
- Dolabın kapısı kilitliymiş. (Yüklem(İsim))

İsim soylu sözcükler yüklem olduğunda olumsuz halleri **"değil"** sözcüğü ile yapılır ve bu durumda yüklem isim soylu sözcükle birlikte **"değil"** sözcüğüdür.

Örnek

- Bu durumda sen haklısın.
  Yüklem
- Bu durumda sen haklı değilsin.
  Yüklem

6. Yüklemler basit, türemiş veya birleşik sözcüklerden oluşabilir.

Örnek

- Burada biraz bekleyeceğiz.
  Yüklem(Basit yapılı fiil)
- Elindeki bardağı düşürdü.
  Yüklem(Türemiş yapılı fiil)
- Giden arabanın arkasından bakakaldık.
  Yüklem(Birleşik yapılı fiil)
- Bugün babama yardım ettim.
  Yüklem(Birleşik yapılı fiil)

7. Yüklemler, deyim ve atasözleri gibi sözcük grubu olabilir.

Örnek

- Anlattıklarım, bir kulağından girip öbür kulağından çıkmasın.
  Yüklem(Deyim)
- En sevdiğim söz "Mum dibine ışık vermez."dir.
  Yüklem(Atasözü)

8. Yüklemler, ikileme ya da pekiştirme sözcükler olabilir.

Örnek

- O gün hava pırıl pırıldı.
  Yüklem(İkileme)
- Çocuğun dişleri bembeyazdı.
  Yüklem(Pekiştirme)
- Adam konuştu da konuştu.
  Yüklem(Pekiştirme)

9. Yüklemler, edat öbeğinden oluşabilir.

Örnek

- Yaptığımız her şey senin içindi.
  Yüklem(Edat öbeği)
- Her şey bıraktığım gibiydi.
  Yüklem(Edat öbeği)

Etkinlik - 1

Aşağıda verilen cümlelerin yüklemlerini bularak özelliklerini kutucuklara örnekteki gibi belirtiniz.

1. Deyim
2. Bileşik Fiil
3. Çekimli Fiil
4. Fiilimsi
5. İsim
6. Sıfat Tamlaması

1	Çalışmalarım hakkında bilgi verdim.	2
2	Düşününce nerede hata yaptığını anlarsın.	
3	Yaşadığı tecrübelerden ders almıştı.	
4	O her zaman bize destek olur.	
5	Elimdeki imkânları hep kullanacağım.	
6	Anne babasının söylediklerini kulak ardı ediyordu.	
7	Gökçe'nin en sevdiği ders Türkçeydi.	
8	Evden ayrılırken herkese teşekkür etti.	
9	Burada her şey çok ucuzdur.	
10	Söz verdiği saatte buraya gelemedi.	
11	Anlamadığın yerleri bana sorabilirsin.	
12	En sevdiğim etkinlik kitap okumaktır.	
13	Mutluluk, paylaşmaktır.	
14	Arabasını bir süre kullanmıştım.	
15	Babasının gelmesini dört gözle bekliyordu.	
16	Sınıfın en başarılısı Uğurhan'dır.	

Etkinlik - 2

Aşağıda verilen cümlelerin yüklemlerini örnekteki gibi bulup işaretleyiniz.

1.	Ulusu ilerletecek olanlar fedakâr insanlardır.	İsim Tamlaması	✓ Sıfat Tamlaması
2.	Beni yaralayan, onun sözleridir.	İsim Tamlaması	Sıfat Tamlaması
3.	Mahallenin en güzel evi sokağın başındakidir.	İsim Tamlaması	Sıfat Tamlaması
4.	O, tanıdığım en kuvvetli insandır.	İsim Tamlaması	Sıfat Tamlaması
5.	Aradığın eşyalar dolabın içinde.	İsim Tamlaması	Sıfat Tamlaması
6.	Barbunya kırmızı pullu, beyaz etli bir balıktır.	İsim Tamlaması	Sıfat Tamlaması
7.	O tanıdığım usta sanatçılardan biridir.	İsim Tamlaması	Sıfat Tamlaması
8.	Aslına uygun restore edilen Mostar Köprüsü'dür.	İsim Tamlaması	Sıfat Tamlaması
9.	Yüz yıl öncesinden kalan bir eserdir bu.	İsim Tamlaması	Sıfat Tamlaması
10.	Deha, gayret ve başarının çocuğudur.	İsim Tamlaması	Sıfat Tamlaması

2) Özne

Fiil cümlelerinde yer alan yüklemin belirttiği eylemi, işi, oluşu yapan; isim cümlelerinde ise yüklem hakkında bilgi ve haber veren, yüklemde belirtilen durumun karşılığı olan sözcük öznedir.

Yüklemdeki işi yapan ya da yapılan işe, olaya konu olan kavram öznedir. Özneyi bulmak için yükleme "**kim** veya **ne** "sorularını sorarız.

NE → **Yükleme Sor.** **Kim** → **Yükleme Sor.**

Yüklem fiil soylu sözcük ise: Yapan kim? Kim yaptı? Yapan ne? sorularından birini sorarız.

Yüklem isim soylu sözcük ise: Olan ne? Olan kim? sorularından birini sorarız.

Örnek

- Annem, bu tableti almış.
- Annem, bu tableti almış.
  Özne Yüklem(Fiil Cümlesi) → Kim almış?
- Bu sabah, hava güzeldi.
- Bu sabah, hava güzeldi.
  Özne Yüklem(İsim Cümlesi) → Güzel olan ne?

Cümlede yüklem belirlendikten sonra ilk bulunması gereken öge öznedir.

Örnek

"Çocuk, okulun bahçesinde koşuyordu." cümlesinde ilk önce yüklemi(koşuyordu)belirliyoruz. Yüklemi belirledikten sonra özneyi bulmamız gerekir. **"Kim koşuyordu?"** sorusunu sorduğumuzda özneyi (çocuk) buluruz.

Özne Çeşitleri

a) Gerçek Özne(Açık Özne)

Cümlede belirtilen eylemi, işi, oluşu, durumu yapan veya gerçekleştiren kişinin cümlede açıkça verildiği öznelerdir.

Örnek

- Çocuk, kardeşine sıkıca sarıldı.
  Gerçek Özne Yüklem(Kim?)
- Lodos, çatılardaki buzları eritti.
  Gerçek Özne Yüklem(Ne?)

b) Gizli Özne

Cümlede belirtilen eylemi, işi, oluşu, durumu yapan veya gerçekleştiren kişinin cümlede açıkça verilmediği öznelerdir. Cümlede gizli öznenin bulunup bulunmadığını yüklemdeki şahıs ekinden anlarız.

Örnek

- Bu halıyı geçen sene dokudum.
- Ben/Bu halıyı geçen sene dokudum.
  Gizli Özne Yüklem(Dokuyan kim?)

c) Sözde Özne

Cümlede işi yapan kişi bazen belli değildir. Bu cümlelerde özne, işten etkilenen varlık olur. Bu tür öznelere re **"sözde özne"** denir. Bu cümlelerde yer alan fiiller **"-I, -n"** eklerini alır.

Örnek

"Bu kilim Aksaray'da dokundu."cümlesinde **"Kim dokudu?"** sorusuna cevap alamadığımızdan **"Ne dokundu?"** sorusunu sorarız. Aldığımız cevap sözde özne (bu kilim) olur.

- Bu kilim Aksaray'da dokundu.
  Sözde Özne Yüklem(Ne dokundu?)

d) Örtülü Özne

Cümlede işi yapan bazen açıkça söylenmeyip **"tarafından, …ca"** ifadeleri yer alır. Bu tür öznelere **"örtülü özne"** denir. Bu cümlelerde yer alan fiiller "-I, -n" eklerini alır.

Örnek

- Hırsız, polis tarafından yakalandı.
  Örtülü Özne Yüklem(Kim tarafından?)
- Pikniğe, sınıfça gidildi.
  Örtülü Özne Yüklem(Kim tarafından?)

Öznenin Özellikleri

İsim ve sıfat tamlamaları, isimler, fiilimsiler, adlaşmış sıfat fiiller, soru kelimeleri ve zamirler özne olarak kullanılabilir.

Örnek

- Bütün öğrenciler, bahçede toplandı.
  Özne(Sıfat tamlaması)
- Dayımların evi okula yakındır.
  Özne(İsim tamlaması)
- Ben, bunu kabul edemem.
  Özne(Zamir)
- Kim söyledi?
  Özne(Zamir)
- Gelen, gideni aratır.
  Özne(Adlaşmış sıfat tamlaması)
- Atatürk, bu ülkeyi bize emanet etti.
  Özne(İsim)

Özne olan kelimeler hiçbir hal eki almadan kullanılır. Herhangi bir hal eki alan kelimeler özne değil; nesne, yer tamlayıcısı ve zarf tamlayıcısı olurlar. Özne olan kelimeler çoğul eklerini ya da iyelik eklerini alabilir.

Örnek

- Arkadaşım, bana kitap aldı.
  Özne
- Arkadaşıma kitap aldım.
  Özne değil

Etkinlik - 1

Aşağıdaki cümlelerin öznesini ve yüklemini altını çizerek belirtiniz.

1. Ben, yazılıdan yüz almak istemiyor değilim.
2. Bahar gelmiş, çiçekler açmıştı dağın yamaçlarında.
3. Bu sözleri duymak beni çok duygulandırdı.
4. Sevgi, duyguların en tarifsizidir.
5. Akıllı adam başkalarının hatalarından ders alır.
6. Dün akşamki olay hepimizi çok üzdü.
7. Onları burada bulmak mümkün değildi.
8. Yolun karşısındaki adam, bana tanıdık geldi.
9. Nehirde yüzen çocuklar oldukça mutluydu.
10. Köyün ortasından pırıl pırıl bir dere akıyor.
11. Faydalı olduğuna inanıyorsan kursa devam et.
12. Dost ile ye, iç; alışveriş etme.
13. Arkadaşım Elif, yaptığı her işte kılı kırk yarar.
14. Maraş dondurması, tüm dünyada bilinen bir üründür.
15. Edebiyat birikimine sahip olan toplumlar zeki toplumlardır.
16. Burası "Eskiden depo olarak kullanılıyormuş." dedi rehber.
17. Yeni aldığım bisiklet çok hızlı gidiyor.
18. Zavallının çektiği tüm sıkıntılar, verdiği emekler boşa gitti.
19. Sonbahar gelince ağaçların yaprakları sarardı.
20. Oğlumun sınıf arkadaşı, karşı komşumuzun oğluymuş.
21. Dilimize sahip çıkıp onu korumak ilk görevimizdir.

A) CÜMLENİN YARDIMCI ÖGELERİ

Cümlenin ögeleri bulunurken belli bir sırayı takip etmek gerekir.
Cümlenin ögelerini bulurken izleyeceğimiz
YÖNTEM → **YÖNT** olmalıdır.
Yüklem : Yapılan iş
Özne : İşi yapan
Nesne : Öznenin yaptığı işten etkilenen varlık
Tümleç : Yer, zaman ve durum bildiren sözcükler
Yani önce cümlemizin yüklemi bulunmalıdır. Yüklemden sonra özne, özneden sonra da –sırasıyla-diğer ögeler bulunmalıdır.

1) Nesne

Öznenin yaptığı işten doğrudan etkilenen varlığa **"nesne"** denir. Cümlede nesneyi bulmak için yükleme **"Ne, neyi, kimi?"** sorularını sorarız.

Nesneler ikiye ayrılır:

a) Belirtili Nesne (Neyi, kimi?)

b) Belirtisiz Nesne (Ne?)

a) Belirtili Nesne

Belirtme hal ekini(-ı, i, -u, ü) alan nesnelere **"belirtili nesne"** denir. Yükleme sorulan **"Neyi?"** veya **"Kimi?"** sorularının cevabıdır.

Örnek

- Ben, gazeteyi her gün okurum.
  Belirtili nesne — Yüklem(Neyi?)
- Öğretmenimiz bizi yanına çağırdı.
  Belirtili nesne — Yüklem(Kimi?)

b) Belirtisiz Nesne

Belirtme hal ekini(-ı, i, -u, ü) almayan nesnelere **"belirtisiz nesne"** denir. Özneyle birlikte yükleme sorulan **"Ne?"** sorusunun cevabıdır.

- **"Ben, her gün gazete okurum."** cümlesinde yükleme (okurum)özne (ben) ile birlikte **"Ben ne okurum?"** sorusuna aldığımız cevap (gazete) belirtisiz nesne olur.

  "Ben, her gün gazete okurum."
  Özne Belirtisiz n. Yüklem

Belirtisiz nesneyi bulmadan önce mutlaka yüklemi belirlememiz ve ardından da özneyi bulmamız gerekir. **"Ali, cam kırmış."** cümlesinde kırmak eylemi iş bildirdiği için yüklem**dir. "Yüklemde belirtilen işi yapan kim?"** sorusu bize **"Ali"** cevabını yani özneyi verir. Özne ve yüklemle birlikte sorduğumuz **"ne"** sorusu bize nesneyi verir.

2) Yer Tamlayıcısı (Dolaylı Tümleç)

Cümlede gösterilen işi, oluşu ve durumu; yönelme, bulunma ve ayrılma yönüyle tamamlayan sözcüklere **"yer tamlayıcısı"** denir. Yükleme sorulan **"Kime, kimde, kimden, nereye, nerede, nereden, neye, neyde, neyden"** sorularından birinin cevabıdır.

Örnek

"Caddede yeni bir mağaza **açılmış**." cümlesinde yükleme (açılmış) **"Nerede açılmış**?" sorusunu sorduğumuzda alacağımız cevap (caddede) yer tamlayıcısı olur.

"Caddede yeni bir mağaza açılmış."
Yer tam. Yüklem

Yer tamlayıcısı olan sözcükte **"-e, -de, -den"** hal eklerinin mutlaka yer aldığını görürüz.

Örnek

- Ozan, ödevini eve götürmüş. (Nereye götürmüş?)
- Ozan, ödevini evde unutmuş.(Nerede unutmuş?)
- Ozan, ödevini evden getirmiş. (Nereden getirmiş?)

İsim cümlelerinde genellikle yer tamlayıcısı bulunmaz ama **"var, yok, değil, gerek…"** gibi sözcüklerle biten isim cümlelerinde yer tamlayıcısı bulunabilir.

Örnek

- Yeni aldığım kalemlik çantamda yoktu.
  Yer tamlayıcısı Yüklem (Nerede yoktur?)
- Dikenler içinde sarı gül vardır.
  Yer tamlayıcısı Yüklem (Nerede vardır?)

3) Zarf Tamlayıcısı (Zarf Tümleci)

Eylemin yönünü, nasıl, niçin, ne şekilde, hangi araçlarla, hangi sebeple, hangi amaçla, ne zaman, ne miktarda gerçekleştiğini ifade eden sözcük gruplarına **"zarf tamlayıcısı"** denir. Zarf tamlayıcılarını bulmak için yükleme **"Nasıl, ne zaman, neden, niçin, nereye, ne kadar, ne ile, kim ile"** sorularından uygun olanı sorarız.

Örnek

"Beklediğim film, sinemaya yarın gelecekmiş." cümlesinde yükleme (gelecekmiş) **"Ne zaman gelecekmiş?"** sorusunu sorduğumuzda alacağımız cevap (yarın) zarf tamlayıcısı olur.

- Beklediğim film, sinemaya yarın gelecekmiş.
  ZT Yüklem
- Yorulduğum için erkenden uyumuşum?
  ZT ZT Yüklem(Niçin, ne zaman?)

" -den" ekini alan her sözcük yer tamlayıcısı değildir.

Örnek

- Akşamdan eve vardık. (Ne zaman vardık?)
- Korkudan bayıldı. (Niçin bayıldı?)

"İçeri, dışarı, aşağı, yukarı, ileri, geri" gibi yön bildiren ve "Nereye?" sorusuna cevap veren sözcükler ek almadan bu halleriyle kullanıldığında zarf tamlayıcısı, isim hal eklerinden birini aldığında ise cümlede yer tamlayıcısı olarak kullanılır.

Örnek

- Sonay, dışarı çıktı.
  Zarf tamlayıcısı
- Sonay, dışarıya çıktı.
  Yer tamlayıcısı

Soru kelimesi hangi ögeyi bulduruyorsa öge onunla aynı görevde olur.

Örnek

- Ne zaman geleceksin? **(Zarf tamlayıcısı)**
  Yarın geleceğim.
- Bana kim seslendi?**(Özne)**
  Bana Nihan seslendi.
- Bu pantolonu nereden aldın?**(Yer tamlayıcısı)**
  Pantolonu çarşıdan aldım.

Bir cümlede farklı sorulara yanıt olmak şartıyla birden fazla öge olabilir.

Örnek

- Dün akşam, bizi güzel ağırladı.
  ZT(Ne zaman?) ZT(Nasıl?)

"Neyin, kimin?" diye bir öge sorusu yoktur, dolayısıyla bu sorular yükleme sorulamaz. Bu sorular bizi sadece tamlayana götürür.

Birden çok yükleme sahip sıralı ve bağlı cümlelerin ögeleri ayrı ayrı bulunur.

Örnek

- Ali; erkenden kalktı, çantasını hazırladı.
  Özne ZT Yüklem Nesne Yüklem

Etkinlik - 1

İşaretli bölümleri bulmak için yükleme hangi soruyu sorarız? Bulduğunuz ögeyi de örnekteki gibi yazınız.

	Cümle	
1.	Buraya zamanında gelmelisin.	Ne zaman? (ZT)
2.	Günlerce sınava çalışıp durdum.	
3.	Sahil kenarında harika bir ev almış.	
4.	Soğuk olduğundan dışarı çıkamadık.	
5.	İstanbul, hayalimdeki en güzel şehirdir.	
6.	Soğuk havalar bu hafta başlıyormuş.	
7.	Annesini ve babasını hiç görmedim.	
8.	İnsan aklının sınırlarını zorlamalıdır.	
9.	Başkasını bilen kimse bilgilidir.	
10.	Alim unutmuş, kalem unutmamış.	
11.	Tembele iş buyur, sana akıl öğretsin	
12.	Bu dünyada iz bırakmak çok kolaydır.	
13.	Dünyayı yöneten tek şey akıldır.	
14.	Aradığın şeylerin hepsi bu kitapta var.	
15.	Bu konuşulanlardan bir şey anlamadım.	
16.	Gençken öğreniriz, yaşlanınca anlarız.	
17.	Sana selam söyleyen eski arkadaşıymış.	
18.	Soğuk havalarda bir bardak salep içilir.	

Etkinlik - 1

Aşağıda verilen ögelere uygun cümleler yazınız.

1. Özne / Yüklem

.....

2. Özne / Nesne / Yüklem

.....

3. Yüklem / Nesne / Yer tamlayıcısı / Özne

.....

4. Özne / Zarf tamlayıcısı / Nesne /Yüklem

.....

5. Zarf tamlayıcısı / Nesne / Yüklem/Yer tamlayıcısı

.....

6. Nesne/Özne / Zarf tamlayıcısı / Yüklem

.....

7. Özne / Zarf tamlayıcısı / Nesne / Yer tamlayıcısı / Yüklem

.....

8. Nesne / Yer tamlayıcısı / Özne / Yer tamlayıcısı / Yüklem

.....

9. Yüklem / Zarf tamlayıcısı / Nesne / Yer tamlayıcısı / Özne

.....

10. Zarf tamlayıcısı / Nesne / Özne / Yer tamlayıcısı / Yüklem

.....

11. Yer tamlayıcısı /Özne / Zarf tamlayıcısı / Nesne / Yüklem

.....

12. Özne / Yüklem/ Zarf tamlayıcısı / Nesne / Yer tamlayıcısı

.....

13. Yüklem / Yer tamlayıcısı / Yer tamlayıcısı/ Nesne

.....

14. Nesne / Zarf tamlayıcısı / Yer tamlayıcısı / Yüklem

.....

15. Yüklem/Özne/ Zarf tamlayıcısı / Nesne / Yer tamlayıcısı

.....

Etkinlik - 2

Aşağıdaki cümleleri örnekte olduğu gibi ögelerine ayırın.

Dürüst insan; her zaman, her yerde doğruyu söyler.
Özne ZT YT N Yüklem

1. Beklemeyi bilen insan her şeyi elde edebilir.

2. Güçlükler, başarının değerini arttıran süslerdir.

3. Hırs, bir sandalın yelkenini şişiren rüzgara benzer.

4. Annem, bana “Cahilin yanında kitap gibi sessiz ol!” derdi.

5. Cesaret insanı zafere, korkaklık ölüme götürür.

6. Elinizde tuttuğunuz kitap, yazarın son kitabıdır.

7. Yarışmaya katılacak olanlar, şimdi çok heyecanlıdır.

8. Hayat, bize her zaman istediğimiz fırsatları vermeyebilir.

9. Kapadokya’ya yabancı ülkelerden bu yıl binlerce turist geldi.

10. Ben, bırakıp gittiğin sabahın ortasındayım.

11. Aldığım defterleri ve kitapları kapladım.

12. Ilgın, sınıfta sessizce kitap okumaya başlamış.

13. Bilinmeyen konular, insanı korkutur.

1. Özne; yüklemin bildirdiği işi yapan, yüklemin bildirdiği durumu üzerine alan ögedir. Nesne ise cümlede öznenin yaptığı "eylemden" etkilenen ögedir. "Öğretmen kağıtları öğrencilere dağıttı." cümlesinde dağıtma işini yapan "öğretmen"dir ve cümlenin öznesidir. Öğretmenin dağıtma eyleminden etkilenense "kağıtlar"dır ve cümlenin nesnesidir.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde "nesne" **yanlış gösterilmiştir?**

A) Yazar yeni kitabını gelecek hafta imzalayacak.

B) Köyün çocukları nehir kenarında balık tutuyor.

C) Okulun bahçesini hep birlikte temizledik.

D) Yarın sabah erkenden zeytin toplayacağız.

2. Fiil soyundan geldikleri halde cümlede isim, sıfat, zarf görevini üstlenen fiilimsiler, ek fiil alarak yüklem olabilirler.

Aşağıdaki cümlelerden hangisinde bu kural uygun bir örnek vardır?

A) Güzel bir sonbahar akşamı şiirlerini yazmış.

B) Yolun başındaki bakkaldan ekmek aldık.

C) En sevdiğim etkinliklerden biri kitap okumaktır.

D) Bayılırım böyle heyecanlı biten filmlere.

3. Yüklemler, deyim ve atasözleri gibi sözcük grubu olabilir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim yüklem içinde yer almıştır?

A) Yaptığı bu son olaydan sonra iyice gözümden düştü.

B) Darda kaldığım zaman kimse bana yardım etmedi.

C) Ele ele verince işler daha kolay halledilir.

D) Şu meseleyi enine boyuna bir kez daha düşünelim.

4. Fiil cümlelerinde yer alan yüklemin belirttiği eylemi, işi, oluşu yapan; isim cümlelerinde ise yüklem hakkında bilgi ve haber veren, yüklemde belirtilen durumun karşılığı olan sözcük öznedir. Örneğin "Usta evin tüm duvarlarını boyadı." cümlesinde boyama işini yapan ustadır. Bu sebeple de cümlenin öznesidir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne yanlış gösterilmiştir?

A) Karıncalar dünyanın her yerinde ve farklı şekilde yaşarlar.

B) Bal arıları üzerinde birçok biyolog inceleme yapmıştır.

C) Kelebekler hayvanlar âleminin eklem bacaklılar şubesinde yer alır.

D) Ağustos böcekleri ağaç kökleri ve öz suyu emerek beslenirler.

5. Cümlede yüklemi belirledikten sonra diğer ögeleri belirlemek için yükleme birtakım sorular sormamız gerekir.

Buna göre aşağıdaki sorulardan hangisi "Yönetmen, bu filminde köy hayatını ekranlara çok güzel yansıtmış." **cümlesinin yüklemine yöneltilirse cevap alınamaz?**

A) Kim?

B) Nereye?

C) Neye?

D) Nasıl?

6. Cümleler birtakım parçalardan oluşmuştur. Bu parçalar, cümleyi çeşitli bakımlardan tamamlar. Cümlenin anlamını değişik açılardan tamamlayan bu parçaların her birine "öge" denir. Ögeler tek bir sözcükten oluşabildiği gibi birden fazla sözcükten de meydana gelebilir. Örneğin "Okullar, eğitim yuvasıdır." cümlesinde yüklem (eğitim yuvasıdır) bir söz grubudur.

Buna göre;

I. İnsanı başarıya ulaştıran kararlı olmasıdır.

II. En sevdiğim mevsimdir sarı sonbahar.

III. Şimdi daha çok özlüyorum geçmiş günlerimi.

IV. Sabır insanın en büyük erdemidir.

numaralanmış cümlelerin hangisinde "yüklem" **bir sözcük grubu içerisinde yer almamıştır?**

A) I. B) II. C) III. D) IV.

7. Yüklemi "bulunma, yönelme, ayrılma" bakımından belirten, ismin "-e, -de, -den" hâl eklerinden birini almış kelime veya kelime gruplarına yer tamlayıcısı (dolaylı tümleç) denir. Örneğin "Bu yaz kütüphaneden sürekli kitap aldım." cümlesinde "kütüphaneden" sözcüğü ismin -den hâl ekini almış ve cümleye çıkma(ayrılma) anlamı kattığı için cümlenin yer tamlayıcısı olmuştur.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde yer tamlayıcısı kullanılmamıştır?

A) Bu yarışmada başarılı olacağımı düşünüyorum.

B) Bu yıl yine bahçede envaiçeşit sebze yetiştireceğiz.

C) Bilişim mağazasından yeni bir bilgisayar aldım.

D) Bu zamanlarda yaylanın havası çok güzel olur.

8. Yüklem: Cümlede iş, hareket, oluş bildiren söz ya da söz öbekleridir.

Özne: Cümlede işi, hareketi yapanı bildiren söz ya da söz öbekleridir.

Nesne: Cümlede yüklemin anlattığı işten etkilenen varlığı veya varlıkları bildiren ögedir.

Yer Tamlayıcısı: Cümlede eylemin, yargının yapıldığı yeri bildiren ögedir.

Zarf Tamlayıcısı: Yüklemin zamanını, durumunu, miktarını, yönünü bildiren söz ya da söz öbekleridir.

Bu bilgilere göre "Yazar bu eserinde okuyucuyu iyice bilgilendirmiş." **cümlesinin ögelerin aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla doğru verilmiştir?**

A) Özne / Zarf tamlayıcısı / Nesne / Yer tamlayıcısı / Yüklem

B) Özne / Yer tamlayıcısı / Nesne / Zarf tamlayıcısı / Yüklem

C) Nesne / Yer tamlayıcısı / Özne / Zarf tamlayıcısı / Yüklem

D) Nesne / Zarf tamlayıcısı / Özne / Yer tamlayıcısı / Yüklem

9. Verilen bir cümleyi ögelerine ayırırken genellikle her sözcüğün bir öğe olarak karşımıza çıkmadığını görürüz. Uzun cümlelerde ögeleri söz öbekleri oluşturur. Söz konusu öbekler ögelere ayrılırken parçalanmazlar.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde ögelere ayırmada yanlışlık yapılmıştır?

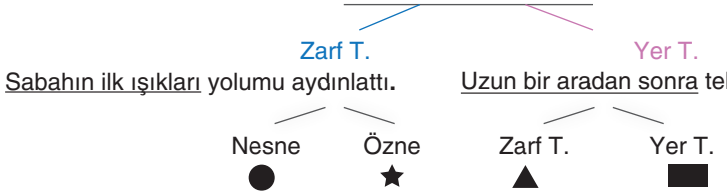
A) Düşüncelerini ifade ederken / duygularını / katmaz.

B) Yeni çıkan / edebiyat dergileri / güzel işler / yapıyor.

C) Birçok sanatçı / eserlerinde / bu konuyu / işlemişlerdir.

D) Kitaplara duyduğum ilgi / küçüklükten /geliyor.

10. "Yazar, yazmaya başlamadan önce geniş bir bilgi birikimine sahip olmalıdır." **cümlesinde altı çizili öge**

Cümlenin ögeleriyle ilgili verilen akış şeması doğru bir şekilde takip edildiğinde hangi sembole ulaşılır?

A) ● B) ★ C) ▲ D) ■